

Aim of the work was the selection of criteria for evaluating the probability of coincidence of separate parts of the teeth-jaw apparatus for personal identification. Material and methods. To study and process statistical data there was used a combination of separate parts of the teeth, the teeth-jaw apparatus, mathematical processing probability of coincidence in order to avoid misidentification and tolerant comparative report.

Results. The studies show that forensic odontologists use different conclusions: some distinguish identity and lack of identity, others try to express probability of identity. In our opinion, the latter is the best approach and its implementation is possible as follows: the identity is established; the possibility that the other person has the same features so small that it can be eliminated; the probable identity: odontology evidence is strong, but needs to be supported by other evidence, such as physical features, technical data and / or other information to establish identification; possible identity – it is necessary to find other evidence of identity.

Key words: dental status, personal identification.

© О.Ю. ПЕТРОШАК, 2013

О.Ю. Петрошак

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРАВОВИХ, ЗАКОНОДАВЧИХ ТА ЕТИЧНИХ НОРМ І ВИМОГ ПРИ ВИКОНАННІ НАУКОВИХ СУДОВО- МЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Національна медична академія післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика

Вступ. В статті узагальнені та наведені правові і законодавчі вимоги, а також сучасні міжнародні та вітчизняні етичні принципи, щодо проведення морфологічних досліджень з судової медицини.

Мета. Правова, законодавча та етична регламентація виконання наукових досліджень з судової медицини, які передбачають дослідження трупного матеріалу та потерпілих, обвинувачених та інших живих осіб.

Висновки. Наукові дослідження з судової медицини, які передбачають дослідження трупного матеріалу та потерпілих, обвинувачених та інших живих осіб, повинні проводитись на підставі існуючих правових та нормативних актів, згідно з нормами біоетики та біоправа. Ключові слова: правові та законодавчі вимоги, біоетика, морфологічні дослідження, людина.

ВСТУП

Важливою складовою багатьох біомедичних досліджень, які проводяться з науковими цілями, є вивчення морфологічних змін органів і тканин померлої людини. В Україні правила та порядок проведення судово-медичних, патологоанатомічних досліджень, метою яких є встановлення причини смерті людини, наявності, характеру і механізму виникнення тілесних ушкоджень, часу настання смерті та ін., а також взяття органів та тканин померлої людини з метою трансплантації, визначаються певними законодавчими актами та нормативними документами. В той же час, етико-правові та законодавчі питання щодо регулювання морфологічних досліджень з науково-

дослідною метою, яка не пов'язана з встановленням причин смерті конкретної людини, в українському законодавстві практично не розроблені або мають фрагментарний характер.

Тому судово-медичні експерти, науково-дослідні проекти, які передбачають використання органів, тканин або тіла померлої людини, змушені працювати в складних умовах, практично поза етико-правового та законодавчого регулювання. Враховуючи щорічне чисельне планування морфологічних наукових досліджень (у тому числі дисертаційних), проблема їх правової регламентації залишається актуальною, а тому й потребує нагальної розробки підходів щодо її юридичного вирішення.

Сьогодні, коли Україна стала членом Ради Європи, де створений спеціальний підрозділ «Етика у науці та дослідженнях», коли здійснюються рішучі кроки на шляху до інтеграції з європейським співтовариством, відкладати на пізніше впровадження сучасних біоетичних принципів в дослідницьку та лікарську практику не можливо, і, перш за все, тому що це є однією з важливих ознак цивілізованості будь якої країни. Розвиток системи та стандартів етичної експертизи біомедичних досліджень в Україні на засадах міжнародного та європейського досвіду з біоправа та біоетики є надзвичайно важливим елементом гуманізації суспільного життя, подальшої розбудови громадянського суспільства, інтегрування України у міжнародне біоетичне та наукове співробітництво.

Дотримання вищезазначених норм та вимог не тільки відповідає змісту та контекстам міжнародних документів, але й є необхідною і важливою складовою атестації наукових і науково-педагогічних працівників в Україні.

31 березня 2005 року Вища Атестаційна комісія України видала наказ «Про внесення доповнень до переліків і форм документів, що використовуються при атестації наукових і науково-педагогічних працівників». Цей наказ з'явився з ініціативи та клопотання Комісії з питань біоетики при Кабінеті міністрів України та на підставі аналізу стану підготовки дисертаційних робіт з клінічної та експериментальної медицини, біології та ветеринарії, а також за рекомендацією наукової громадської ради при ДАК України. Згідно з ним, до Переліку документів, які подаються до спеціалізованої вченої ради та ДАК України здобувачем наукового ступеня з медичних, біологічних і ветеринарних наук, має бути доданий висновок щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження". Все це і привело до необхідності висвітлення існуючих форм правової, законодавчої та етичної регламентації наукових досліджень з морфологічних дисциплін.

Наукові дослідження за спеціальністю 14.01.25 «Судова медицина» повинні виконуватися з дотриманням норм та принципів біоетики та біоправа, міжнародних договорів та угод про взаємну правову допомогу і співробітництво, що регулюють правові відносини у сфері судово-експертної діяльності, з дотриманням вимог українського законодавства, а саме: Конституції України (1996); Цивільного кодексу України (2005); Основ законодавства України про охорону здоров'я (2002); Закону України від 25.02.1994 р. №4038-XII «Про судову експертизу»; Закону України від 16.07.1999 р. №1007-XIV «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини»; «Інструкції» та нормативних документів, затверджених Наказами МОЗ України

СУДОВА МЕДИЦИНА

від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України» та від 25.09.2000 р. №226 «Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації» та ін.

Судово-медична експертиза виконується з метою встановлення причини смерті, ступеня тяжкості тілесних ушкоджень і їх причинного зв'язку зі смертю, характеру пошкоджуючого предмета, механізму виникнення ушкоджень, давності настання смерті та вирішення інших питань, що були поставлені органами дізнання, слідчим, прокурором та судом. Об'єктами судово-медичної експертизи є трупи (частини трупів) осіб, що вмерли насильницькою смертю, раптово або при нез'ясованих обставинах, трупи не встановлених осіб, а також потерпілі, обвинувачені та інші живі особи, які постраждали від насильницьких дій.

Судово-медичний експерт має право на вилучення частин трупа, органів та тканин, крові, сечі тощо для проведення судово-медичної експертизи без дозволу близьких родичів потерпілого або інших законних представників (п. 2.19, «Інструкція про проведення судово-медичної експертизи» Наказу МОЗ України від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України»).

При судово-медичній експертизі трупів, окрім макроскопічного вивчення, проводяться вилучення матеріалу для лабораторних досліджень (судово-гістологічне, судово-імунологічне, судово-токсикологічне, судово-цитологічне, медико-криміналістичне), які виконуються згідно п. 2.2 «Правил проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи» Наказу МОЗ України від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України»).

Відповідно до цих правил, «вилучення окремих органів, тканин трупа з метою, що не пов'язана з виконанням експертизи, допускається у випадках, що передбачені законодавством про трансплантацію органів і тканин та іншими нормативними документами МОЗ України. Дане вилучення проводиться тільки з дозволу експерта і про це ним повинен бути зроблений відповідний запис у протоколі розтину» (п. 1.20 «Правил проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи» Наказу МОЗ України від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України»).

Згідно ст. 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 р. «Кожна повнолітня дієздатна особа може заявити про згоду або про незгоду стати донором анатомічних матеріалів у разі своєї смерті. За відсутності такої заяви анатомічні матеріали у померлої повнолітньої дієздатної особи можуть бути взяті за згодою подружжя або родичів, які проживали з нею до смерті. У разі відсутності в донора-трупа родичів, визначених у ст. 16 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» згода, отримується в особи, визначеної в ст. 6 Закону України «Про поховання та похоронну справу». Законними представниками померлих не встановлених осіб згідно Закону України про прокуратуру є працівники прокуратури. У разі необхідності проведення судово-медичної експертизи для взяття анатомічних матеріалів у померлого донора необхідні також дозвіл та присутність судово-медичного експерта.

Взяття анатомічних матеріалів у померлої особи для трансплантації та (або) для виготовлення біоімплантів не допускається у разі наявності зробленої цією особою за життя заяви про незгоду бути донором. У померлої повнолітньої дієздатної особи, заява якої щодо донорства відсутня, а також у неповнолітніх, обмежено дієздатних та недієздатних осіб взяття анатомічних матеріалів не допускається, якщо на це не отримано або неможливо отримати згоду» подружжя або родичів, які проживали з нею до смерті, або інших законних представників. Взяття анатомічних матеріалів у померлої особи не допускається також при відсутності дозволу судово-медичного експерта у разі необхідності проведення судово-медичної експертизи (Закон України від 16.07.1999 р. №1007-XIV «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини»).

Для наукового дослідження патоморфологічних змін органів і тканин трупів, смерть яких настала внаслідок насильницьких причин (механічних ушкоджень, механічної асфіксії, дії крайніх температур, електричного струму, дії атмосферного тиску, дії променевої енергії, отруєнь) або ненасильницьких причин, з дозволу судово-медичного експерта в рамках договору про співпрацю між дослідним центром (медичним або освітнім закладом) та бюро судово-медичної експертизи рекомендується: - використовувати архівний матеріал бюро судово-медичної експертизи; - при необхідності безпосереднього вилучення матеріалу не перевищувати обсяг стандартного забору, визначений в п. 2.2 «Правил проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи» (Наказ МОЗ України від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України»).

Для наукового експериментального дослідження патоморфологічних змін тіла і органів трупів внаслідок механічних (у т. ч., вогнепальних) ушкоджень, з дозволу судово-медичного експерта в рамках договору про співпрацю між кафедрою (медичного або освітнього закладу) та бюро судово-медичної експертизи, можуть використовуватися трупи (частини розчленованих трупів) тих осіб, смерть яких не була насильницькою, або трупи (частини розчленованих трупів), які підлягають кремації, за умови наявності інформованої письмової згоди їх родичів у відповідності до «Інструкції щодо вилучення анатомічних утворень, тканин, їх компонентів та фрагментів у донора трупа», Наказ МОЗ України від 25.09. 2000 р № 226 «Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації».

Судово-медичне наукове дослідження потерпілих, обвинувачених і інших живих осіб при встановленні ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, механізму і давності виникнення ушкоджень, встановлення загального стану здоров'я та ін., проводиться згідно з «Правилами судово-медичного вищзначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затверджених Наказом МОЗ України від 17.01.1995 р. №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України» та за умови інформованої письмової згоди потерпілих, обвинувачених і інших живих осіб.

Отже, виконання наукових досліджень з судової медицини, які передбачають дослідження трупного матеріалу та потерпілих, обвинувачених та інших живих осіб, має проводитись на підставі існуючих правових та нормативних актів, згідно з нормами біоетики та біоправа.

Література

1. Етичні комітети. Становлення, структура, функції. Під ред. В.Л. Кулініченка, С.В. Вековшиніної. Київ: «Вадим Карпенко». 2002.
2. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-XII.
3. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 № 1007-XIV.
4. Мальцев В.И., Ефимцева Т.К., Белоусов Д.Ю. Этические принципы проведения клинических исследований. Український медичний часопис. 2001, 5 (25): 66-80.
5. Медичне право України: Збірник нормативно-правових актів. К.: Видавничий Дім «Ін Юре». 2001.
6. Наказ МОЗ України від 17.01. 1995 р. №6 «Про поліпшення судово-медичної служби в Україні».
7. Організація та проведення етичної експертизи біомедичних досліджень. Методичні рекомендації. Під ред. Пустовіт С.В., Кулініченко В.Л. Київ: Сфера. 2006.
8. Права пацієнта – права человека в системе здравоохранения и медицине. Сборник международных документов. Киев: Сфера. 2004.

А.Ю. Петрошак

Регламентация правовых, законодательных, этических норм и тренований при выполнении научных судебно-медицинских исследований

Национальная медицинская академия последипломного образования
имени П.Л. Шупика

Вступление. В статье обобщены и изложены правовые, законодательные требования, а также современные международные и отечественные этические принципы, касающиеся проведения научных морфологических исследований по судебной медицине.

Цель. Правовая, законодательная и этическая регламентация выполнения научных исследований по судебной медицине, которые предусматривают исследование трупного материала и потерпевших, обвиняемых и других живых лиц.

Выводы. Научные исследования по судебной медицине, которые предусматривают исследование трупного материала и потерпевших, обвиняемых и других живых лиц, должны проводиться на основании существующих правовых и нормативных актов, соответственно с нормами биоэтики и биоправа.

Ключевые слова: правовые и законодательные требования, биоэтика, морфологические исследования, человек.

A.Petroshak

Regulation of legal, legislative, ethical standards and requirements when performing scientific investigations on forensic medicine

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

Introduction. In the article there are summarized and described the legal and legislative requirements as well as current international and domestic ethical principles of conduct on

morphological studies in forensic medicine.

Aim. To study legal, legislative and ethical regulation of performing scientific investigations on forensic medicine which include tests of cadaveric material and victims, defendants and other living persons.

Conclusions. The research on forensic medicine, which includes tests of cadaveric material and victims, defendants and other living persons, should be carried out on the basis of the existing legal and regulatory acts, according to the standards of bioethics.

Key words: legal and legislative requirements, bioethics, morphological investigations, a person.

© Т.Н. Скурчак, 2013

Т.Н. Скурчак

ПАТОМОРФОЛОГИЯ НАДПОЧЕЧНИКОВ МЁРТВОРОЖДЁННЫХ ОТ МАТЕРЕЙ, СТРАДАЮЩИХ АЛКОГОЛИЗМОМ И НАРКОМАНИЕЙ

Одесское областное бюро судебно-медицинской экспертизы,

Одесское областное патологоанатомическое бюро

Введение. Известен факт, что дисфункция коркового вещества надпочечников обнаруживается у детей, главным образом, при инфекционно-аллергических заболеваниях, склонных к затяжному и волнообразному течению, а также при инфекционных болезнях в период выработки иммунитета, при хроническом тонзиллите.

Цель. Выявление патоморфологических особенностей надпочечников у мертворожденных от матерей, страдающих алкоголизмом и наркоманией. Проведен ряд исследований с помощью морфологических и морфометрических методов.

Результаты. Выявлены качественные и количественные изменения, свидетельствуют об уменьшении функциональной активности органа и нарушении адаптационно-приспособительных реакций вследствие внутриутробного перенапряжения с чертами генерализованного адаптационного синдрома. Надпочечники мертворожденных от матерей, страдающих алкоголизмом и наркоманией имели выраженные патоморфологические изменения, проявившиеся в виде явлений расстройства гемодинамики во всех зонах, аденоматоза коры, явлений зернистой и жировой дистрофии, кариолизиса, отёчности и набухания стромы очагов цитоллиза спонгиоцитов, наличия безъядерных и гигантских клеток, а также микрокист. Качественные и количественные изменения в надпочечниках мертворожденных от матерей, страдающих алкоголизмом и наркоманией, свидетельствуют об уменьшении функциональной активности органа и нарушении адаптационно-приспособительных реакций вследствие внутриутробного перенапряжения.

Ключевые слова: алкоголизм, наркомания, надпочечники, мертворождённые.

ВВЕДЕНИЕ

Известен факт, что дисфункция коркового вещества надпочечников обнаруживается у детей, главным образом, при инфекционно-аллергических заболеваниях, склонных к затяжному и волнообразному течению, а также при инфекционных болезнях в период выработки иммунитета, при хроническом тонзиллите [4,9]. Остро возникающая надпочечниковая недостаточность у детей